

РЕЦЕНЗИЯ

От: *доц. д-р Ташко Йорданов Минков*

*Университет за национално и световно стопанство, катедра
„Икономика на транспорта и енергетиката“*

*Научна специалност: „Икономика и управление (Икономика на
транспорта)“*

Относно: *дисертационен труд за присъждане на образователна и научна
степен „доктор“ по научна специалност „Икономика и
управление (Икономика на транспорта) в УНСС.*

Основание за представяне на рецензията: *участие в състава на научното
жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед №
220/03.02.2021 г. на В.и.д. Зам. Ректор по НИД на УНСС.*

Автор на дисертационния труд: *Вероника Любомирова Гъркова*

Тема на дисертационния труд: *„Въздействие на политиката за
защита правата на пътниците върху
конкурентоспособността на авиокомпаниите и летищните
оператори“*

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към *катедра
„Икономика на транспорта и енергетиката“* на УНСС по *научна
специалност „Икономика и управление (Икономика на транспорта)“*
съгласно Заповед на Ректора на УНСС № 491/17.03.2016 г. Обучението е
осъществено в *редовна и задочна* форма през периода 17.03.2016 г. –
04.02.2021 г.

Вероника Любомирова Гъркова е придобила бакалавърска степен
през 2014 г. по сп. „Икономика на транспорта“ и магистърска степен през
2015 г. по сп. „Интелигентни транспортни системи“, в УНСС.

По време на обучението си в докторантурата дисертантката е
участвала в програма за мобилност „Еразъм +“ по която е осъществила
стаж в Кипър. Участвала е и в международни семинари, посветени на
проблемите на транспортния сектор.

Професионалната ѝ кариера е свързана с компанията „Swissport Bulgaria“, осъществяваща дейност на „Летище София“. В момента заема длъжност „чек-ин агент“ в същата компания.

По време на обучението си в ОНС „доктор“ е изпълнявала добросъвестно задълженията си съгласно индивидуалния план. Активно се е включвала в работата на катедра „Икономика на транспорта и енергетиката“, като е изпълнявала редица възложени задачи, за което имам много добри лични впечатления.

Много добри са впечатленията ми и за комуникацията ѝ с научния ръководител и другите колеги от катедрата, като в момента участва в научно-изследователски проект „Детерминанти на търсенето на товарни превози“.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Насоченият за защита дисертационен труд има класическа структура и е изпълнен в увод, три глави и заключение. Към него е приложен и списък с приносите, както и богат списък с използваната литература.

Първа глава е теоретико-постановъчна и насочена към изясняване на конкурентоспособността на компаниите от въздушния транспорт и отражението върху нея на политиката по защита правата на пътниците.

Втора глава е аналитична, като последователно на анализ са подложени актуални данни за пазара на въздушни превози, настоящата политика за защита правата на пътниците и показателите, влияещи върху конкурентоспособността на предприятията в сектора.

Трета глава е посветена на мерките за защита правата на пътниците и тяхното отражение върху моделите за развитие на въздушния транспорт и повишаването на качеството на обслужване на пътниците.

Много добро впечатление правят направените обобщения на съдържанието в края на всяка глава.

Общият обем на труда възлиза на 188 страници, от които 170 страници основен текст. В началото са поместени списъци с таблиците, фигурите и използваните съкращения.

Темата на дисертационния труд е особено актуална с оглед важността на проблемите със защитата на правата на пътниците на фона на интензификацията се въздушен трафик в последните десетилетия и нарастването на глобалните заплахи за сигурността, които пряко се отразяват върху дейността на сектора.

Важността на дисертационния труд се увеличава допълнително и от факта, че научните изследвания в тази област са сравнително ограничени.

Целта е добре формулирана, а поставените задачи в дисертационния труд отговарят на нейния смисъл.

Обектът, предметът и основната теза са също ясно и точно формулирани и изцяло отговарят на характера на разработката и поставените цел и задачи.

Представени са и няколко основни хипотези, които допълнително разгръщат тезата на автора от гледна точка на съдържанието в отделните глави на труда.

Както беше казано по-горе, въпреки сравнително малкото научни изследвания в тази област, използваната научна литература е богата, много добре подбрана и напълно осигурява изследването, гарантирайки му солидна научна основа.

От интерпретацията на научните литературни източници в дисертационния труд си личи доброто им познаване от дисертантката и достатъчната ѝ осведоменост по разглежданата проблематика.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Смятам, че с дисертационния труд са получени редица научни и научно приложни резултати.

На първо място те са свързани с изясняването на проблемите, засягащи конкурентоспособността на авиокомпаниите и летищните оператори при съвременните динамични условия на транспортния пазар. Конкурентоспособността е обвързана със съответни показатели, изследвана е нормативната база в тази област и е направено обвързване ѝ с гарантираното спазване на правата на пътниците.

На следващо място в дисертационния труд е направен солиден анализ на развитието на въздушния транспорт в последните години, който е обвързан и с анализ на основните аспекти, в които се разгръща политиката за защита правата на пътниците. В крайна сметка този анализ е обвързан с качеството на въздушните превози и прилаганите ценови политики, което обхваща двете основни направления, в които се проявява конкурентоспособността на транспортните компании като цяло и конкретно на операторите от въздушния транспорт.

Важен научно-приложен резултат е и изследването на мерките за подобряване политиката, засягаща правата на пътниците чрез обвързването ѝ с конкретен модел за оценка на въздействието върху конкурентоспособността на авиокомпаниите и летищните оператори.

В хода на изследването са използвани няколко метода на икономическия анализ и икономическото моделиране, като: сравнителен,

статистически, метод на групировката, метод на динамичното програмиране, метод на изследване на абсолютни и относителни показатели, и др.

Смятам, че методологията на изследването е много добре подбрана, а използването на посочените методи е позволило постигането на целта и изпълнението на поставените задачи.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Запознавайки се подробно с дисертационния труд и формулираните от дисертантката приноси смятам, че те могат да бъдат обобщени и оценени по следния начин:

А. Научни приноси

- Дефинирана е ролята на политиката за защита правата на пътниците за повишаването на конкурентоспособността на авиокомпаниите и летищните оператори. Нещо повече, много правилно според мен, тя е изведена като ключов фактор, от който зависи качеството на предоставяните услуги.
- На фона на сравнително малкото научни изследвания в тази област е обогатено значението на понятието „конкурентоспособност“ при компаниите от въздушния транспорт.
- Използваните методи на икономическия анализ и икономическото моделиране са подходящо адаптирани за целите на изследването на значението на политиката за защита правата на пътниците за повишаване на конкурентоспособността на авиокомпаниите и летищните оператори.

Б. Научно-приложни приноси

- Направеното научно изследване представлява базов модел, който може да се приложи за оценка на влиянието на редица други фактори върху конкурентоспособността, не само на компаниите от въздушния транспорт, но и от други видове транспорт, особено що се отнася до оцеляването и развитието им в условията на динамичен международен пазар, подложен на натиск от редица глобални заплахи и предизвикателства.
- Направените анализи върху различните аспекти на развитие на въздушния транспорт и факторите, от които зависи качеството и

конкурентоспособността на компаниите представляват база за разгръщане на научните изследвания в тази област и вземането на подходящи управленски решения.

- Моделът на динамичното програмиране е подходящо адаптиран за оценка на различни варианти за промяна на действащите регламенти в посока подобряване на политиката за гарантиране правата на пътниците.

В. Практико-приложни приноси

- Приложението на модела на динамичното програмиране е позволило многоаспектното изследване на различните измерители и ефекти, свързани с качеството и конкурентоспособността на въздушния сектор.
- Предложени и подложени на изследване са редица ключови мерки, конкретно свързани със защитата на правата на пътниците, които биха довели до значително повишаване на конкурентоспособността на въздушните превози.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Съгласно приложените документи, дисертантката е представила три научни доклада, публикувани в сборниците от съответните научни конференции, а именно: „Насоки за подобряване ефективността на политиката за защита правата на пътниците във въздушния транспорт“, „Перспективи за развитието на Летище София като стратегически инфраструктурен обект“ и „Влиянието на Covid-19 върху дейността на Летище София“.

Дисертантката е публикувала и две научни статии: „Политика за защита правата на пътниците във въздушния транспорт – европейски регламенти и проблемни области“ и „Защита правата на пътниците и проблеми, възникващи при изпълнението на договорите за превоз по въздушен транспорт“.

Смятам, че публикациите имат своите научни достойнства, покриват значителна част от съдържанието на дисертационния труд и допълнително подпомагат постигането на целта и изпълнението на поставените пред изследването задачи.

6. Оценка на автореферата

Разработеният към дисертационния труд автореферат е с общ обем от 47 стандартни страници. В него, в резюмиран вид, е представено съдържанието по отделните глави, както и основните елементи от увода и заключението на труда. Формулирани са приносите и е представен списъкът на публикациите на дисертантката по темата на дисертацията.

Смятам, че авторефератът е с оптимална големина и достатъчно коректно отразява съдържанието на дисертационния труд

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Личните ми впечатления за дисертантката по време на обучението ѝ в бакалавърска и магистърска степен, както и в качеството ѝ на докторант към катедра „Икономика на транспорта и енергетиката“ са отлични, като това, наред с безспорните научни качества на представения дисертационен труд, ми носи особено удовлетворение от участието като рецензент в научното жури.

Макар да е добре **структуриран** трудът, смятам че на места е допуснато прекалено накъсване на съдържанието с подточки, което му придава в известна степен повече документален вид.

В **съдържателен** аспект са изследвани редица странични фактори по темата, но това е оправдано от липсата на достатъчно научни изследвания и информация в тази област.

В **технически** план има някои дребни пропуски, които смятам за нормални по отношение на изследване от подобен характер.

Вложеното старание в изследването и разработването на труда ми дава основание да **препоръчам** на дисертантката да продължи да се занимава с научни изследвания в тази област, които биха гарантирали приложението на постигнатите резултати.

Във връзка с по-доброто изясняване на разглежданите проблеми, отправям следните **въпроси**:

1. Как дисертантката оценява качеството на въздушните превози, предоставяни от българските авиокомпани и доколко гарантирани са правата на пътниците спрямо утвърдените европейски стандарти?

2. Политиката за защита правата на пътниците кореспондира ли пряко с осигуряването на устойчиво икономическо развитие на транспортния сектор?

3. Кризата с Covid-19 ще има ли трайно отражение върху модела на функциониране на въздушния сектор през следващите десетилетия и в какви аспекти ще го промени?

8. Заключение

Крайното ми заключение е, че дисертационният труд има висока научна и научно-приложна стойност. Разработен е в съответствие с критериите и изискванията, отнасящи се за труд от подобен характер. Дисертантката е вложила голямо старание в своето изследване, проявила е аналитична мисъл и критичен подход в изясняването на разглежданите проблеми. Поради тези причини изразявам своето становище **за присъждане** на образователната и научна степен „доктор“ на Вероника Любомирова Гъркова по научна специалност „Икономика и управление (Икономика на транспорта)“.

08.03.2021 г.

Подпис:
/доц. Ташко Минков/